

1. Эхийг анхааралтай уншин асуулт даалгавар бүрийг гүйцэтгээрэй.
2. Сонгож авсан үг, өгүүлбэрийг эхийн утга санаатай холбож ажиллаарай.
3. Сонгох даалгавраас зөвхөн нэгийг дугуйлаарай.
4. Даалгавар бүр 2 оноотой.

Усанд явахад

Өвлийн өдөр нар хэлбийж байлаа. Нар цаст Жаргалантын тэргүүн дээр төө хэрийн зайтай болоршин гялалзаж харагдана. Мөдхөн нөгөө охин усанд явна. Би ч бас.

Гэхдээ тэр эхэлж, ногоон даамангийнхаа хаалгыг нэг гараараа түлхэн нээгээд, нөгөө гартаа хоёр хувингаа зэрэгцүүлэн барихад харшиж хангинасан дуу гарна. Тэдний даамангийн хаалга нээгдэхэд миний сэтгэлийн хуудсыг чичирхийлэн эргүүлэх шиг болдог юм. Хувингууд нь харшиж дуугарахдаа “Би усандаа явлаа шүү” гэж надад хэлдэг. “Тэр одоохон гараад ирнэ дээ” гэж бодохоор зүрхэн тушаа түг түг цохилно. Зүрх минь догдлохын тоогоор миний дурлалын алтан үсэг сэтгэлийн дэвтэрт цохигдох бөгөөд энэ л үед би ирээдүйн зүйрлэшгүй сайхныг зөгнөхдөө огторгуй сансарт гардаг болчихоод удаж байгаа.

Гэтэл... гэтэл өнөө охины хувингаа хавируулах танил дуун цонхон дээр хүйтэн мөс тавьсан мэт цочоон сэрээв. Шалавхийн өнгийж харвал тэр минь сэтгэлд зураастай байдаг тийм л хонгорхон үзэмжит үйл төрхөөрөө хашаанаасаа гарч, урд голыг чиглэн алхаж байлаа. Би ч чавхнаас алдуурсан чулуу мэт ухасхийн гэрээсээ гарч түүнийхээ араас дагав. Бэлдэж дэргэдээ тавьсан бээлийгээ мартаж орхисноо ч сэхээрсэнгүй. Тэр маань өвлийн дэглий шиг хөнгөн салхи татуулан алхаж явсаар гилтийн хөлдсөн голын мөсөн дээгүүр цаашилж байлаа. Цааханд нь харзалсан усны толио мэлмэрэн мэлмэрэх нь түүний минь нүд шиг харагдана. Харзаас хальсан ус голын толигор мандал дээгүүр уйлагнан тархаж, тэр дороо л мөс болон хөлдөнө. Цэв цэнхэр мөстэй, цэв цэнгэг жавартай, цэв цэнхэрхэн үдэш ажээ.

Охин усан халиаг зайчлан гишгэхдээ хоёр гартаа барьсан мөнгөлөг хувингаа хойш урагш сэлүүлэн даялах нь улам ч харах сэтгэлийг төрүүлэх үзэмжтэй болов ч, би ч бас өөрөө уначихгүйг хичээн дүүжигнэх тул санаан зоргоор харц нисгэж чадахгүй байлаа. Тийнхүү түүнийгээ харж чадахгүй байгааг эзгүйчилсэн ч юм шиг эсвэл миний л харц номин дээлтийгээ түшиж явсан юм шиг энэхэн хооронд тэр гилтгэр торгон мөснөө унаж үзэгдэв. Хоёр хувин нь адтайгаар тохуурхан хөхрөх мэт жин жин дуу хадаан бөмбөрч харагдана. Өрөөсөн гутал нь улаараа мөсөнд наалдсанаас сугарч хоцроод, өнөө “дэглий” минь уначихсан чигтээ гутлаа авах гээд хүчлэн татаж байлаа. Өөр хэн нэгнийг ийнхүү хөглөхийг би харсан сан бол саяын тохуутай жингэнэж одсон хувин шиг элэглэн хөхрөх байсан. Гэвч энэ удаад яахан тэгнэ. Харин ч өрөвдөх шимшрэх сэтгэл намайг голын хүйтэн жаврыг үл хайхруулан халууцуулж байгааг мэдэрлээ. Тэгээд сэтгэл минь “Юугаа бодсон юм, түргэн түүнд туслаач” гэж тархинд хашхирахад хоёр саваа хаяад мөсний халиа усыг үсчүүлэн охин дээр дэгдэж хүрэв. Намайг дэргэд нь очиход тэр мөстэй барьцалдсан гутлаасаа нэхмэл цагаан оймсоо шалавхийн авч өмслөө. Яг энэхэн мөчид надад толгой зулайнаас эхлэн хөлийн үзүүрийг чимчиртэл нэгэн соньхон долгио бүх биеийг тархан эзэмдэхүйд хацар хагарах гэж байгаа мэт халуу шарав. Ингэж халуу шатах нь хүйтэн жаварт ягаарч улайсан уран шөмбөн хөлийг цагаан оймсонд зурсхийн шургуулснаас тэр. Охин танхилын хөлийг хором эгшинд харахын төдийд тийм гайхам мэдрэмж төрдгийг балчир жулдрайхан хөвгүүн би яаж ч мэдэх билээ дээ. Яах гэж тэнд очсоноо ч мартаж шиг болов. Надад мөснөөс гутлыг салгахад баахан хүч шаардсангүй. Ховх татан авч өглөө. Хоёр гар минь ер бусын хүндтэй зүйл хийсэн мэт санагдана. Ингэхэд тэр зөрмөгэр хар нүдээрээ над руу тогтуухан харж, нүдэндээ үл ялиг инээмсэглэл тодруулаад нэг юм хэлэх гэснээ болив бололтой уруулаа жимийн цааш огцом эргэн хэд алхаад усаа уудалж эхэллээ. Би түүний хажууханд суугаад усаа уудаллаа. Тэр зөвхөн ус уудлахдаа л бүх санаа бодлоо шингээсэн мэт. Сормуус нь үзүүрээсээ цантан цайрч дэрвийгээд голын зэрлэг жаварт энхрийхэн цагаан шаргал царай нь яв ягаан болчихсон нь ер бусын хөөрхөн. Баруун хацрын үзэгдэх төдий жижигхэн хар мэнгэ, цэвэрхэн шөнтгөр хамар, үл мэдэг нууц давхраатай алаг нүд, тэгшхэн хоёр мөр тэргүүтэн бүгд нэгэн дор гоо үзэсгэлэнг бүрдүүлжээ. Харзны мөсөн эрэгт хатуу өвлөөр дэлбээлсэн хаш цэцэг адил солонготой ажээ.

Гэнэт тэр:

“-Усаа асгалгүй уудлаач!” гээд инээмсэглэлээ нууж ядан харахад нь өөрийгөө ямархуу байдалтайгаа мэдлээ. Би шанага усныхаа талыг нь хувин руугаа, талыг нь гадуур асгаад байсан байж. Ус уудлахын дүр байдалтай суув чиг ухаан бодол маань чухамхүү үзэсгэлэнгийн өмнө бүхнийг мартагнан сатаарчээ. Өвлийн богино үдэш бараантан нөмөрч, гэгээ бөхөөд, голын мөс хүйтнээр жингэнэн тачигнаж эхэллээ. Энэ жингэнээнд даарсандаа юу, угаас турьгүй нарийхан бие нь сөхөрчөв үү, тэр маань дахиад голын цэнхэр толион дээр тэнцвэр алдан өвдөглүүтээ босож ирэв. Энэ л мөчийг хүлээж байсан мэт уйгагүй мөшгөн дэгдэгч би өөрийн савтай усаа орхин түүнийхээ хоёр хувинтайг явуутаа шүүрээд мөсний захад гаргалаа. Тэр юу ч үл дуугаран араас минь алхаж байгааг мэдэрч байв. Түүний хацар тоорын адил ув улаан болжээ. Норж хөлдсөн дээлийн хормой хөлдөөд дарр дарр хийнэ. Хоёр цагаан нэхий бээлий нь зүгээр л мод шиг унжжээ. Түүнээс хойш түүнийг өрөвдөж энхрийлсээр атал ерөөс түүнийг шоглож дооглох бодол хэзээ ч төрдөггүй байтал энэ удаа хаанаас ч юм гайтай хар инээд гарч ирээд түсхийлэгдэг байна шүү. Ээ, бүү үзэгд гэж. Хяссан юм шиг ийм зүйл гэнэт бас болдог байжээ. Утга учиргүй инээж чиггүй тэнэглэснээ тэр дороо л би мэдлээ. Ямар ч хэрэггүй үед ингэж алмайран инээж хамаг сайн сайхныгаа балласан өөрийгөө зүхэхэд хожимджээ.

Нэгдлийн тэжээлийн байрыг тойроод хувинтай ус, хөлдүү хормой хоёроо шаргиулан харшуулсаар тэр маань далд орлоо. Би түүнийг насан үүрд гомдоочихсон юм шиг дахиад ер хэзээ ч дагаж явахгүй болчихсон мэт бодогдоход юутай ч зүйрлэмгүй зовлонд дарагдав. Алхам газар ч хорогдохгүй байгаа юм шиг санагдаж яван явсаар тэжээлийн хашааг тойрч түүнд ил гарч ирэв. Өвлийн шөнө эхлэхийн өмнөх бүдэг бадаг гэгээнд хашааныхаа хаалганы өмнө зогсож байгаа нь танигдлаа. Надаас нэгмөсөн нүүр буруулчихсан бол ингэж зогсохгүй нь мэдээж санагдахаар дахиж хэзээ ч, бүр юунд ч инээхгүй юм шүү гэж шүд зуулаа. Агшин бүрээр харанхуй болж байлаа. Тэр хашаа руугаа орохгүй л байв. Би хөдөлгөөнгүй харан зогссоор л. Саахалтын зайтай тэндээс түүний хөөрхөн мишээл надад гэрэлтэн харагдсаар. Тэр мишээлийг би нүднээсээ илүү сэтгэлдээ тод харж байв. Саяхны ээдрээ гуниг юу ч үгүй алга болж, би тэнгэрт хөөрөхөд бэлэн хөвсөлзжээ. Нэгдлийн даргын шар тэрэг сумаар нэг гэрлээ шилбүүрдэн тэднийхийг чиглэхэд тэр минь над руу энэ орой эцсийн удаа гэрэлтэн хараад хашаа руугаа орчхов. Миний дотор баяр баясгалангаар дүүрч бялхжээ. Түүнийг надаас нуусан ногоон дааман машины гэрэлд тодрохыг цоо ширтсэн чигтээ хоёр савтай усаа аван “Ура” хашхиран хүчтэй алхтал урд хормойноос нэг юм татчих шиг болоод, тэр мөртөө урагш тонгорцоглон уналаа. Гэгээн догдлолт энэ л сайхан хормуудад би зөвхөн түүнийгээ харж зогсохдоо хувинтай усандаа хормойгоо дүрээд хөлдөөчихсөн байжээ. Намайг тойрон хавиар нэлийн асгарсан ус агшин зуур мөстөн хөлдөхдөө тэнгэрийн од эрхсийг шигтгэн гэрэлтүүлж гялбалзуулахад, гар минь тэсэхийн аргагүйгээр даарч байгааг сая л мэдлээ.

/Б.Золбаяр/

1. Эхэд орсон дараах үгсийн утгын тайлбарыг зөв харгалзуулсан хэсгийг олоорой.

1. чавх	а. өнгөрөөд удаагүй цаг хугацаа
2. шилбүүр	б. маш ахар хугацаа
3. саяхан	с. харвах зэвсэг, байдал нум мэт болоод жижиг
4. агшин	д. ойрхон буусан хоёр айл
5. саахалт	е. амьтныг хөөх туухад хэрэглэх зэвсэг

- A. 1с,2е,3б,4а,5с
- B. 1е,2с,3а,4б,5д
- C. 1с,2е,3б,4а,5д
- D. 1с,2е,3а,4б,5д
- E. 1е,2с,3а,4б,5д

2. Хүү яагаад чавхнаас алдуурсан чулуу шиг гарсан бэ?
 - A. Харзаас хальсан ус уйлагнан тархсан учраас
 - B. Охин хашаанаасаа гарч, урд голыг чиглэн алхаж байхыг хараад
 - C. Охин өвлийн дэглий шиг хөнгөн салхи татуулан алхаж явахыг хараад
 - D. Охин гилтийн хөлдсөн голын мөсөн дээгүүр цаашилж байхыг хараад
 - E. Охин усан халиаг зайчлан гишгэхдээ хоёр гартаа барьсан мөнгөлөг хувингаа хойш урагш сэлүүлэхийг хараад
3. “Хаш цэцэг ургасан мэт солонготой харагдана” гэж юуг дүрсэлсэн бэ?
 - A. жингэнэн тачигнаж байгаа голын мөс
 - B. хүйтэн жаварт ягаарч улайсан уран шөмбөн хөл
 - C. нэгэн дор гоо үзэсгэлэнг бүрдүүлсэн охин
 - D. норж хөлдсөн дээлийн хормой
 - E. жин жин дуугарч өнхөрсөн хувин
4. Эхийн сэдвийг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олоорой.
 - A. Нэгдлийн тэжээлийн байрыг тойроод хувинтай ус, хөлдүү хормой хоёроо шаргиулан харшуулсаар тэр маань далд орлоо.
 - B. Энэ л үед би ирээдүйн зүйрлэшгүй сайхныг зөгнөхдөө огторгуй сансарт гардаг болчхоод удаж байгаа.
 - C. Хоёр хувин нь адтайгаар тохуурхан хөхрөх мэт жин жин дуу хадаан бөмбөрч харагдана.
 - D. Цэв цэнхэр мөстэй, цэв цэнгэг жавартай, цэв цэнхэрхэн үдэш ажээ.
 - E. Түүний хацар тоорын адил ув улаан болжээ.
5. Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олоорой.
 - A. Хоёр цагаан нэхий бээлий нь зүгээр л мод шиг унжжээ.
 - B. Тэр зөвхөн ус уудлахдаа л бүх санаа бодлоо шингээсэн мэт
 - C. Цааханд нь харзалсан усны толио мэлмэрэн мэлмэрэх нь түүний минь нүд шиг харагдана.
 - D. Өвлийн богино үдэш бараантан нөмөрч, гэгээ бөхөөд, голын мөс хүйтнээр жингэнэн тачигнаж эхэллээ.
 - E. Охин танхилын хөлийг хором эгшинд харахын төдийд тийм гайхам мэдрэмж төрдгийг балчир жулдрайхан хөвгүүн би яаж ч мэдэх билээ дээ.
6. Би баатар юунаас болж түсхийтэл инээсэн бэ?
 - A. Өвлийн хүйтэн жингэнэн тачигнаж, охин даарсандаа унасан учраас
 - B. Охины өрөөсөн гутал нь улаараа мөсөнд наалдаж сугарч хоцорсон учраас
 - C. Норж хөлдсөн дээлийн хормой хөлдөөд, хоёр цагаан нэхий бээлий нь мод шиг унжсаныг хараад
 - D. Хувин адтайгаар тохуурхан хөхрөх мэт жин жин дуу хадаан бөмбөрч унахыг хараад
 - E. Шанага усныхаа талыг нь хувин руугаа, талыг нь гадуур асгаад байсан учраас
7. “**Би усандаа явлаа шүү**” гэсэн өгүүлбэрт сэтгэлийн ямар өнгө аяс илэрсэн бэ?
 - A. тушаах
 - B. анхааруулах
 - C. захирах
 - D. уриалах
 - E. сүрдүүлэх
8. “**Нэгдлийн даргын шар тэрэг сумаар нэг гэрлээ шилбүүрдэн тэднийхийг чиглэхэд...**” гэсэн өгүүлбэрийн дүрслэх ур маягийг олоорой.
 - A. адилтгал
 - B. тойруулал
 - C. амьдчилал

D. ихэсгэл

E. егөөдөл

9. Хүүгийн “Ура” хашхирсан шалтгаан нь юу вэ?

A. Охин хүү рүү энэ орой эцсийн удаа гэрэлтэн хараад, хашаа руугаа орсон учраас

B. Хүүгийн хоёр гар ер бусын хүндтэй зүйл хийсэн мэт санагдсан учраас

C. Хүү тэшүүртэй юм шиг гүйж алдуурч, өнхөрсөн хувинг нь авчирч өгсөн учраас

D. Охин хүүгийн сэтгэлд зураастай байдаг тийм л хонгорхон үйл төрхөөрөө хашаанаасаа гарч, урд голыг чиглэн алхсан учраас

E. Хүү тэжээлийн хашааг тойрч, түүнд ил гарч ирсэн учраас

10. Онцолсон хэсгийн хэв маягийг олоорой.

A. Хүүрнэмжийн хэв маяг

B. Тоочимжийн хэв маяг

C. Тайлбарламжийн хэв маяг

D. Эргэцүүлэмжийн хэв маяг

E. Тоочимж, тайлбарламж хосолсон

ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ

/30 ОНОО/

Санамж:

- Даалгавар тус бүрийн зааврыг анхааралтай уншиж гүйцэтгээрэй.
- Даалгаврын хариуг шалгалтын дэвтрийн зохих зайд бичиж тэмдэглээрэй.
- Даалгавар бүрийн оноо харилцан адилгүй болно.

2.1. Дараах эхийн хэсгийг уншин зөв бичих дүрмийн алдаатай 5 үг олоод, засаж бичээрэй. Алдаатай үгийг олон зөв болгон зассан тохиолдол тус бүр 1 оноо **/5 оноо/**

Мориныхоо амьсгааг даран овоон дээр зогсохдоо цаашид юу хийхээ боловсруулан судлаж, Ойдовын энэ сайхан бүхэн цэрэгт алба хаасаны л ач гэж өөрөө өөртөө батлаад насаа нэмж байгаад ч хамаагүй, энэ жил цэрэгт явчихая гэж бодож билээ. Тэгээд сумын наадам дээр Ойдовыг хаячихаад урт түрийтэй шинэ гутлаа шажигнуулан дэлж, Бөөдэйн хажуугаар харалгүй өнгөрнө дөө гэж бодход сэтгэлийн тээг сэмрэн ярс ярс алхлан яваа цэрэг эрчүүдийн жагсаалд орчхоод байгаа юм шиг хөгжилтэй сэргэлэн болов оо.

Алдаатай бичсэн үг	Засаж бичсэн үг

2.2. Дараах эхийг уншаад кирилл бичигт хөрвүүлээрэй. 0-1 алдвал 5 оноо, 2-3 алдвал 4 оноо, 4-6 алдвал 3 оноо, 7-8 алдвал 2 оноо, 9-10 алдвал 1 оноо, 11-ээс дээш алдвал 0 оноотой болно

١. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٢. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٣. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٤. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٥. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٦. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٧. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٨. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ٩. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان
 ١٠. مازندران و خراسان دو خراسان و خراسان و خراسان

.....

2.3. Зохиолч хүүхэд насандаа мэдэрсэн гэгээн хайрынхаа тухай өхөөрдөм сайхнаар дүрслэн бичжээ. Дээрх эхийн өнгө аяс, бичлэгийн төрлийг дуурайлган өөрт мэдрэгдсэн сайхан хайр /аав ээж, ах дүү, амраг хайр, анд нөхөд, өвөө эмээ, ах эгч.../-ын тухай гэгээн сайхнаар дурсан “Миний мэдэрсэн хайр” сэдвээр эх зохион бичнэ үү.

Бичихдээ уншигчдад сонирхолтой, бүтэц, өнгө аяс, сэдэв, агуулгын харьцааг оновчтой гаргаж, дүр дүрслэл, баримт мэдээллийг зохистой ашиглан, хэл зүй, найруулга, зөв бичих дүрмийн алдаагүй бичээрэй. Бичгийн соёл оноонд нөлөөлнө гэдгийг анхаарна уу. Үгийн тоо: 200-250 **/20 оноо/**

.....

Даалгавар	Зөв бичих чадвар	Үндэсний бичгээр унших чадвар	Эх зохион найруулах чадвар							
			Сэдэв ба зорилго	Бүтэц	Эшлэл баримт	Бичлэгийн хэлбэр төрөл	Хэл зүйн найруулга	Үгийн тоо	Зөв бичгийн дүрэм	Бичгийн соёл
Авбал зохих оноо	5	5	5	3	2	2	3	1	3	1
Авсан оноо										

Дүгнэж оноожуулсан багшийн код:

